

Nei til EU
www.neitileu.no

Oslo 10.05.2011

Europautredningen
v/ sekretariatsleder Ulf Sverdrup
epost: ulf.sverdrup@gmail.com

Innspill angående rapport om EU/EØS og fiskeri

Vi viser til Europautredningens bestilte rapport nr 4, *Analyse av Norges avtaler og samarbeid med EU på fiskeriområdet*, skrevet av Torben Foss.

Vedlagt oversendes et notat skrevet av Peter Ørebech som imøtegår rapporten på en rekke punkter.

Vi ber om at notatet spres til utvalgets medlemmer, og dessuten gjøres tilgjengelig som innspill på Europautredningens nettsider.

Med hilsen,
Morten Harper
Utredningsleder i Nei til EU

Peter Ørebech

Norges avtaler og samarbeid med EU på fiskeriområdet

Noen merknader til Torben Foss: *Analyse av Norges avtaler og samarbeid med EU på fiskeriområdet* – rapport nr. 4 (Europautredningen 2011)

Forord

Nei til EU har bedt meg kommentere Torben Foss, *Analyse av Norges avtaler og samarbeid med EU på fiskeriområdet* (Rapport # 4, Europautredningen 2011).

Mitt opplegg er som følger: De punkter der jeg intet har å bemerke, lar jeg ligge uten nærmere kommentar. Dvs. at jeg stort sett kommenterer de forhold der jeg ikke fullt ut kan følge Foss i hans fremstilling. Der det har vært diskusjoner om gjeldende rett har jeg enkelte steder der jeg er enig med Foss, nevnt at jeg deler hans syn.

Tromsø, 9. mai 2011
Peter Ørebech
peter.orebech@uit.no

Innholdsfortegnelse

I. Sammendrag	2
II. Gjennomgang av rapportens oppbygning og innhold	3
III. En oppsummerende konklusjon	9

Norges avtaler og samarbeid med EU på fiskeriområdet

Nei til EU arbeidsnotat nr. 1/2011, utgitt mai 2011. Bestilling / nedlasting: www.neitileu.no.

Forfatter: Peter Ørebech, førsteamanuensis i rettsvitenskap ved Universitetet i Tromsø og leder av Nei til EUs fiskeripolitiske nettverk.

Forsidefoto: EU.

Notatet er utarbeidet på oppdrag fra Nei til EUs arbeidsgruppe om EØS.

Innholdet i notatet står for forfatterens egen regning.

I. Sammendrag

Rapporten *Analyse av Norges avtaler og samarbeid med EU på fiskeriområdet* gir en feilaktig fremstilling av Norges råderett utenfor EU og overdriver tollbelastningen for fiskeribransjen. Rapporten, som er utgitt av Europautredningen, er tilgjengelig her: <http://www.europautredningen.no/wp-content/uploads/2011/04/Rap4-fisk.pdf>.

Torben Foss hevder at nasjonale stater som f.eks. Norge ikke har full kompetanse til å bestemme over sitt eget fiske og egne ressurser i egen sone (rapporten side 9). Dette er helt uten holdepunkter i den fiskeriatvaten som gjelder. Dette uttrykker en selvpålagt skranke på egen jurisdiksjonskompetanse som er uten fotfeste i folkerett. Hvorfor velger Foss dette standpunktet?

Det er en alvorlig følge av standpunktet: Det virker som om Norge for evig og alltid har gitt fra seg fiskerettigheter til EU. Dvs. at EU skulle kunne påberope seg historisk fiske som grunnlag for fortsatt høsting av ressurser som Norge iht. havrettskonvensjonen artikkel 56 har suverene rettigheter til.

Ikke noe sted i rapporten fremgår det at det avgjørende mht. medlemskap versus EØS-avtale er at mens Norge i det siste tilfelle beholder full jurisdiksjonskompetanse over fiskeressurser, er det EU som har denne kompetanse ved medlemskap.

Det er heller ikke nevnt med ett ord at Norges suverene stilling i det internasjonale samfunn av stater opphører ved medlemskapet. Hvis vi ble medlem av EU er det EU som forhandler om fiskeressurser med Russland, Færøyene og Island. Det er EU som sitter i Arktisk Råd, i stedet for Norge.

Ingen som leser Foss kan sitte igjen med et annet inntrykk enn at det er tollene som er problemet for fiskeriene. Dette er gjennomgangstonen i hele arbeidet. Ikke ett eneste sted står det noe om at EU i mange sammenhenger har senket eller fjernet tollene på import av fisk rett og slett fordi de har en stor underdekning.

Det sies at tollene har "vist seg å bety svært mye for norsk fiskeindustri" (side 19). Dette er ikke konklusjonen i et flerårig forskningsprosjekt gjennomført ved Norges fiskerihøgskole, *Norsk fiskeeksport til EU – tollregime og handelsmønster* (2006). Her kom det fram at eksporten av norsk fisk i svært liten grad tok hensyn til nulltoll og de nisjer som åpnet seg gjennom tollfrie kvoter.

Betydningen av 0-toll er gitt helt urealistiske proporsjoner i rapporten. Hvis dette er så fantastisk som Foss gir uttrykk for, hvorfor har ikke torskesektoren tatt av? Her er det 0-toll for grillletter, panetter, fileter etc. Finnes det noen slik industri i Norge? Svaret er nei, all denne industrien er flagget ut av høykostlandet Norge og til lavkostland.

For lakseeksporten gjelder det en tollsats på 2 %. Her er tallenes tale klare, det er en formidabel vekst i eksporten på 737 % på 19 år. Dette har kunnet skje på tross av 2 % toll, mens hvitfisk selv med 0-toll ikke klarer konkurransen. Går det an ikke å trekke den eneste riktige slutning, nemlig at toll er indifferent mht. eksportsuksess?

For å ta et annet eksempel: Rekeregimet i EU. På tross at Norge har preferansetoll sett i forhold til for eksempel Canada, har de en større markedsandel for pillede reker enn Norge. Canada hadde med sin 20 % toll en andel av markedet i 2004 på 16 %. Norge hadde med sin toll på 7,5 % en markedsandel på 14 %.

Foss prøver seg også på en kontrafaktisk historieskrivning: Hva ville ha skjedd om Norge var blitt med i EU etter 1994? Han behandler hhv. spørsmålet om fiske og fangst og tilvirkingsindustrien. Foss legger til grunn en overdreven optimisme når det gjelder Norges muligheter for innflytelse ved et eventuelt medlemskap. Det samme gjelder forestillingen om at bestandsuttaket ville blitt ett og det samme om Norge var med i EU eller ikke. I motsetning til EU legger Norge Det internasjonale havforskningsrådet ICES sine anbefalinger ganske så slavisk til grunn.

II. Gjennomgang av rapportens oppbygning og innhold

1. Torben Foss har skrevet en personlig beretning om Norge og fiskeri (side 7-30), noe mindre omfattende om EØS og Norge (i hovedsak side 18-30). Forfatteren oppsummerer utviklingen ”som har funnet sted”. Det subjektive element er understreket ved at Foss presiserer at det dreier seg om ”egne vurderinger og oppfatninger, og ikke minst egne erindringer” (side 4). Han har fått hjelp til å erindre av Einar M. Bull og Knut Almestad og til å skrive av Morten Meyer Valvatne.

2. Fremstillingen er bygget opp som følger: Et kapittel (1) som beskriver fiskeriattalene. Et kapittel (2) som omhandler utviklingen over tid. Et kapittel (3) som gjelder konsekvensene av EØS og til sist kapittel (4) som gjelder ”utfordringer”.

3. **SIDE 7:** Her beskrives Norge-EU avtalene innenfor fiskeri og oppdrett. Foss bruker den første siden til å beskrive Havrettskonvensjonen. Det kan bemerkes at utviklingen beskrives i hovedtrekk og at elementer slik som Islands kamp for suverenitet på havet utenfor sitt territorialfarvann nok burde vært nevnt. En liten detalj, ”kystlinjen” som Foss omtaler er det samme som i fagspråket heter grunnlinjen.

4. **SIDE 8:** I avsnittet som begynner med at ”Norge opprettet en økonomisk sone...” beskriver Foss hvorfor det var nødvendig med en fiskeriattale med EU. Her kommer en merkelig setning om at ”den norske fangstflåten ikke hadde kapasitet eller tradisjon for å fiske i Nordsjøen”. Dette er historieløst. Norge har lange tradisjoner for fiske i Nordsjøen – det begynnende Nordsjøfisket i 1880-årene.¹ Men under enhver omstendighet: Den norske flåten var stor – alt for stor på 1970-tallet grunnet nedfiskingen av sild – og det skulle ikke akkurat stå på tonnasjen om det var fisk å hente på feltene!

5. **SIDE 8:** Pkt. 1.1.2. om fiskeriattalen med EU av 1977. Her er en selvmotsigelse: Mens det ifølge Foss (jf. mitt pkt. 4) fremkommer at Norge nesten ikke fisket i Nordsjøbassenget – heter det så i dette punkt at Norge drev fiske ved ”andre lands kyster”, et fiske som måtte beskyttes ved å gi EU og Norge gjensidige kvoter i hverandres soner.

6. **SIDE 9:** Her fastslås sonetilhørighetsprinsippet. Dette er viktig for Norge, men jeg er ikke sikker på at dette er korrekt slik det nå en gang ble. Det er ikke dokumentert at det var dette prinsipp og ikke ”historisk fiske” som var avgjørende.

7. **SIDE 9** (spalte 2) kommer en merkelig setning om at nasjonale stater slik som f.eks. Norge ikke har full kompetanse til å bestemme over sitt eget fiske og egne ressurser i egen sone: ”En vesentlig forutsetning ... er imidlertid at dette gjennomføres på en slik måte at det ikke finner sted en diskriminering av fiskefartøy fra den annen part ved at dennes allerede tildelte fiskemuligheter innskrenkes”. Dette er helt uten holdepunkter i den fiskeriattale som drøftelsen gjelder. Drøftelsen gjelder Avtalen artikkel 2, men her finnes intet som dokumenterer forbudet mot diskriminering. Dette er videre stikk i strid med det Foss selv omtaler som kvoteavtalenes bærende prinsipp ”sonetilhørighet”. Dette vitner om en selvpålagt skranke på egen jurisdiksjonskompetanse som er uten fotfeste i folkerett. Hvorfor velger Foss dette standpunkt?

8. **SIDE 9:** Det er en alvorlig følge av standpunktet: Slik det er formulert virker det som om Norge for evig og alltid har gitt i fra seg fiskerettigheter til EU. Dvs. at EU skulle kunne påberope seg historisk fiske som grunnlag for fortsatt høsting av ressurser som Norge iht. havrettskonvensjonen artikkel 56 har suverene rettigheter til!

9. **SIDE 10:** her presenteres vi for et oppkonstruert problem som følge av fiskeriattalen artikkel 6: Etter Foss’ mening er kontrollregimet uoversiktlig og lite forutberegnlig – noe som krever et felles EU-Norge organ. Dette er lite klarsynt. Drives fiske i norske farvann, kontrollerer

¹ Trygve Solhaug, De norske fiskeriers historie (Universitetsforlaget 1983) Side 527.

Norge fisket, uten hensyn til fartøyets nasjonalitet. Drives fisket i EU håndhever EU eller den medlemsstat som har fått tildelt håndhevingskompetansen.

10. SIDE 11: Det underkommuniseres at det ikke var noen tilfeldighet at fiskebrevet av 2. mai 1992 var underskrevet samme dag som EØS-avtalen i Oporto. Altså at det ene avhang av det andre, noe som igjen tyder på at det her er tale om markedspreferanser mot ressursadgang. Dette er også oppfatningen hos professor Robin Churchill: det er "of interest to note that in three cases - Iceland, Norway and Greenland - the reduction of customs duties has been coupled with the question of access to fishing grounds."²

11. SIDE 12: Avsnittet om Island og Færøyene. Her burde det vært sagt noe mer: At Island og Færøyene ikke er medlemmer av EU. At de suverent fastsetter sine kvoter for fiskeslag innenfor sin sone. Det kunne vært fokusert på sonetilhørighetsprinsippet og hvilket utslag dette vil gi for fordelingen. Dvs. at en nordligere utbredelse for makrellen samtidig som en følger det sonetilhørighetsprinsipp som Foss jo sier ligger til grunn for EU-Norge avtalene, må føre til at Island og Færøyene får sterkt økte kvoter grunnet fiskens nye distribusjonsområde.

12. SIDE 13, Avtale om samarbeid om IUU-forordningen: En merkelig slutning: "Inngåelsen av samarbeidsavtalen innbød dermed ikke på noen kontroverser av betydning". Dersom det var noen kontroverser, hvilke var de? Så får det bli opp til leserne å vurdere om disse er av betydning eller ei.

13. Videre slutningen; "dermed" viser tilbake til forhandlinger, undertegnelse av avtale, at EU er Norges viktigste eksportmarked og at Norge hadde gjennomført tiltak mot ulovlig fiske. Dette er ikke logisk: klart at forhandlinger som underskrives medfører folkerettslig bindende avtale. Men av dette kan en ikke slutte at det ikke skulle være kontroverser "av betydning". Ei heller at Norge hadde ordninger på feltet, med mindre avtalen da betydde at Norges måtte fraga viktige prinsipper for slikt fiske som var nedfelt i norske reguleringer fra før avtalen av 3. september 2009.

14. SIDE 14: Svalbardsonen: her er det uteglemt hva som skjedde da Norge ensidig utvidet territorialfarvannet rundt øygruppen fra 4 til 12 n. mil. Det kom ingen internasjonale protester. Dvs. at Norge fikk aksept for at vi har eksklusiv lovgivningskompetanse på Svalbard. Det ble samtidig gjort klart at ikke-diskrimineringsprinsippet som gjelder for fiske ble utvidet fra 4 til 12 n.mil. Dette er samtidig en stilltiende aksept fra verdenssamfunnet om at området utenfor 12 mil er norske farvann som ikke er omfattet av traktaten.

15. SIDE 14 spalte 2: En kryptisk setning: "Om Norge hadde vært medlem av EU ville nok det juridiske spørsmålet blitt løst, uten at det hadde ført til reelle endringer i fordelingen av fiskekvoter". For det første: hvis medlem, ja så måtte Svalbard vært utenfor medlemskapet fordi det gjelder et ikke-diskrimineringsprinsipp her som gjelder for alle de 49 traktatparter, ikke kun EUs 27 medlemstater. Norge måtte som før ha administrert Svalbard.

16. For det annet: fiskekvoter. Her er situasjonen den at Norge måtte ha fordelt kvoter som om vi ikke var med i EU. Altså også dette som før.

17. Handel: England og Danmark ut av EFTA og inn i EU. Det forklares ikke at nedtrapping av toll på fersk og frossen fisk til EU var et resultat av GATT-avtalen 1947 artikkel XXIV (5).

18. Det som står om reker må få samme svar som under punktet over (17). Det kan ikke kreves tolloppgang for den mengden reker som ligger innen det kvantum som beviselig er solgt til UK forut for utmeldelsen av EFTA. Det kommer imidlertid en setning på side 15 som nevner GATT-løsningen. Leseren får ikke forståelsen for at dette gjaldt også for reker.

19. SIDE 15: Tollbelastningen var betydelig, sies det. Dette er en overforenkling: Frossen og fersk fisk var i 3 % etter 1. januar 1977. Hermetisk brisling var i 12 %. Dette er ikke betydelig – men beskjedent. Et priseksempel: Fisk ut av Norge som selges ut for kr. 20 pr. kg har en toll på

² R.R.Churchill. EEC Fisheries Law (Martinus Nijhoff Publishers 1987) s. 263.

0,60 kr/kg. Dessuten – ved selgers marked – slik det stort sett er for fisk inn i EU er det alminnelig forståelse hos markedsøkonomer at fisketollen betales av importør/forbruker.

20. SIDE 16: WTO. Antidumping: her påpekes det at dette verktøy brukes som skjult handelshinder. Dette er ikke så enkelt som Foss vil ha det til. Saker for Dispute Settlement Body viser at en rekke stater som er utsatt for handelshindre evner å slå tilbake.

21. SIDE 17: Foss har den forestilling at EØS er den viktigste avtale som Norge har inngått siden NATO-avtalen i 1949. Mulig det. Men Havrettskonvensjonen burde vel også komme høyt opp på denne rankingen? For øvrig et dette lite meritterende; hvorfor må vi rangere Norges internasjonale forpliktelser?

22. SIDE 18: Oppdrettsfisk. Hvorfor er det interessant å skrive om dette at oppdrett er Fiskeridepartementets fisk? Og at dette er en næring ganske så forskjellig fra fiske etter villfisk? Og hvorfor skal vi vite noe om salgslaget FOS?

23. Som sagt, først side 18 får vi presentert tema som i substans vedrører EØS. Fremstillingen er slik: Først får vi en diskusjon av tollforhold, så kommer et avsnitt om statsstøtte, de ulike rettsfeltene og så en kontrafaktisk historie; hva om Norge hadde blitt medlemmer i 1995. Den siste siden (29-30) gjelder ”Utfordringer” og omhandler veien videre.

24. SIDE 19: Om torskefisk (3.1.2). EFTA-frihandelsavtalen: Denne hadde ingen preferanseordning for fersk fisk og bearbejdede produkter av fisk, sies det her, mens det side 14 spalte 2 sies det motsatte. Det er etter det jeg forstår, side 14 som er korrekt. Toll på norsk fisk var som følge av fiskebrevet gitt preferanser sett i forhold til EUs generelle bindingslister – som gjeldt for andre land utenfor EFTA.

25. Det sies at tollene har ”vist seg å bety svært mye for norsk fiskeindustri”. Dette er ikke vår konklusjon i et flerårig forskningsprosjekt (finansiert av Norges bondelag og Norges Råfisklag) som er gjennomført ved Norges fiskerihøgskole.³ Vi kom til at eksporten av norsk fisk i svært liten grad tok hensyn til nulltoll og de nisjer som åpnet seg gjennom tollfrie kvoter. Forestillingen som Foss målbærer er ikke vitenskaplig belagt.

26. Sild: her er det igjen løse antakelser. Tollbarrierer ”har hatt betydelig innvirkning på strukturen i den pelagiske konsumindustrien i Norge”. Og fortsettelsen er ikke mindre fantasifull. Betydningen av 0-toll er gitt helt urealistiske proporsjoner. Hvis dette er så fantastisk som Foss gir uttrykk for, hvorfor har ikke samme utvikling skjedd innenfor torskesektoren? Her er det 0-toll for grilletter, panetter, fileter etc. ferdigprodukter. Finnes det noen slik industri i Norge? Svaret er nei, all denne industrien ble flagget ut av høykostlandet Norge og til lavkostland.

27. For lakseeksporten side 20 er det svært lite som sies. Foss påpeker at det gjelder en tollsats på 2 %. Her er tallenes tale klare, det er en formidabel vekst i eksporten på 737 % på 19 år. Dette har kunnet skje på tross av 2 % toll, mens hvitfisk selv med 0-toll ikke klarer konkurransen. Er ikke dette klar tale? Går det an ikke å trekke den eneste riktige slutning, nemlig at toll er indifferent mht. eksportsuksess!

28. Laks (2). Så kommer malurt i begeret: drømmen om foredling av laks ble knust. 13 % toll derfor 0 røking i Norge. Som vist i pkt. 54 er dette en så gedigen overforenkling at det har utviklet seg til en Tonypandy,⁴ en fantasi som konvertert til folkemunne, ender opp som alminnelig sannhet. Foss gjør sitt for å spre myten videre.

29. SIDE 20: Rekeindustrien. Her fortsetter Foss med sin ”mytekalender”: Fra 27 rekebedrifter med 2000 ansatte på slutten av 1980-tallet er det nå kun 2 bedrifter igjen. Årsaken er –

³ Norsk fiskeeksport til EU – tollregime og handelsmønster, Institutt for markeds- og samfunnsfag, Universitetet i Tromsø (Norges fiskerihøgskole 2006).

⁴ En myte som var nær ved å felle innenriksminister Churchill (far av Winston) i begynnelsen av 1900-tallet, dvs. løggen fra den walisiske byen Tonypandy som var rammet av kullgruvestreik og som Churchill sørget for å tvinge i kne ved å sende inn soldater i byen. Ondsinnede tungere ville ha det til at det ble drept flere arbeidere i gatekamper. Sannheten var at så ikke skjedde.

sier Foss – at Norge opplevde ”[m]anglende markedsadgang”. Noen empiri finnes ikke. Heller ikke logikken holder: På 1980-tallet ble all norsk eksport til EU regulert av *fiskebrevet*. Som Foss selv fremstiller det: Det ”store marked for frosne, pillede reker i UK som var utviklet etter krigen måtte tåle betydelig tolloppgang etter at UK gikk inn i EF” (Side 14 sp. 2). Når gikk UK inn i EU? Jo, i 1972: Når hadde Norge 27 rekefabrikker? Langt inn i de *to neste decenni*. Hvordan kan Foss forklare at det var tollene – som hadde ligget fast helt til 1994 – forårsaket nedleggingene i norsk rekeindustri? Igjen; Foss lar sine politiske ønsker løpe løpsk med seg.

30. Bruken av statsstøtte: Fremstillingen er ytterst springende og for den ikke innviede er dette ikke greit fremstilt. Det avgjørende punkt her er etter mitt skjønn ikke det punkt som Foss drøfter – *tilsynsplikten* – men *tilsynsretten*. Og her er det neppe særlig tvilsomt. Det er klart at ESA har en slik tilsynsrett overfor norske subsidier.

31. SIDE 21: Oppdrettskonsesjoner, salg av slike. Også dette er for de innviede: Konsesjonene skal ha en verdi i fritt salg på ca. 17-20 mill. utover det bedriften betaler for dem. Denne verdi ut over konsesjonspris fra staten (5 mill kr) skal ifølge Foss være ulovlig statsstøtte. Det er det Foss mener. Beviset for dette er noen enkle tilfeldig valgte analogier som jeg har problemer med.

32. For det første: staten og salg av fallrettigheter til 2/3 av markedspris: Dette er et ikke eksisterende *scenario*. Fallrettigheter erverves av privat utbygger fra privat grunneier. Slik er det i dag og slik var det ved begynnelsen av 1900-tallet.⁵ Dette kan ikke sammenlignes med oppdrett.

33. For det annet: fransk bunkerstøtte – dvs. driftsstøtte ved at pris over et visst lavt øvre nivå for drivstoff ble kompensert av den franske stat.⁶

34. Jeg kommer så til et avsnitt 3.3, som kaller seg ”De ulike rettsfeltene”. Det første område som behandles er konkurranseretten. Dette avsnitt er oppdelt i omsetning i første hånd og omsetning i andre hånd. Foss skriver om det fortsatte monoopolet for salgslagene at han ”i årene som er gått” ikke har ”kunnskap om at slike konflikter har oppstått” om nødvendigheten av at salgslagene forblir dominerende. Her kan jeg opplyse at jeg i sin tid leverte en betenkning til Fiskebåtredernes forbund (Ålesund) om en havfiskernes produsentorganisasjon som skulle operere i konkurranse med de tradisjonelle salgslag. Men da salgslagene sterkt reduserte salgslagsavgiften for råstoff som ble produsert av den havgående flåten, ble planen skrinlagt.

35. Foss skriver: ”I førstehånd gjelder unntaket fra de alminnelige konkurranseregler, i annen hånd ikke, jfr. Rådsforordning nr 26 av 1962”. Dette er ikke et godt standpunkt fordi det heter helt eksplisitt i Protokoll 9 artikkel 4 (2): ”Lovgivningen som gjelder markedsordningen i fiskerisektoren, skal endres for ikke å vri konkurransen”. Dette er utgangspunktet for analysen. Foss nevner felleserklæring nr. 24 men ikke artikkel 4. Og han gjør heller ikke forsøk på å referere innholdet i denne felleserklæring. De elementer som den norske salgslagsordningen skal i det minste inneholde refererer til markedsforordningen av 1991 (EEC nr. 3687/91). Henvisningen til rådsforordning nr. 26 (1962) finnes ikke, og til alt overmål gjelder denne forordning heller ikke lengre, i og med at den er opphevet av rådsforordning nr. 1184/2006. Slik Foss fremstiller det synes Norge her å ha status som fullverdig medlem av EU. Det er vi ikke. For fiskeri gjelder EØS-avtalen artikkel 20 som viser til Protokoll 9, som igjen bygger inn i seg felleserklæring nr. 24 med sine løsninger og henvisning til videre sekundærlovgeving i EU. Her finnes imidlertid ikke noen henvisning til forordning nr. 26 1962. Norge kan da heller ikke sees å være bundet av denne.

36. SIDE 22: I EØS-avtalen omtales markedsforordningen av 1991 (EEC nr. 3687/91). Her er tema markedsordningen i sin alminnelighet. Det er ikke lett å lese seg fram til at det skal være et skille mellom omsetning i 1. og 2. hånd. Når Norge har valgt å følge dette skille er det fordi en ønsker det, *ikke* fordi vi er forpliktet til det. *Dvs. at Norge har handlefrihet her.* Foss fremstiller

⁵ Peter Ørebech, Er hjemfallsfritak statsstøtte etter EØS-avtalen? En rettsøkonomisk analyse av NOU 2004:26 – Hjemfall, Norsk økonomisk tidsskrift, 121 (2007) s. 55-73.

⁶ Omhandlet i Peter Ørebech, GATT-rett, EØS-rett eller EF-rett (Osmundsson 1992) s. 201-202.

dette slik: dette er ”teoretisk men ikke praktisk viktig”. Dette kan jeg ikke være enig i: Slik Foss fremstiller det er medlemskap i EU og en assosiasjonsavtale via EØS ett og det samme. Det er det ikke! Det er grunn til å minne om at Norge ikke er medlem av EU.

37. Antidumping: Den komparative analyse – hvorfor EU forholdet men ikke USA ble ordnet – som Foss legger opp til innledningsvis er ikke gjennomført.

38. SIDE 23: Jeg er enig med Foss i at legger en virkningene av antidumping-regler og praksis til grunn, har lakseeksporten – på tross av alle bange anelser og dommedagsprofetier – ikke bare overlevd, men vokst formidabelt. Jeg har derimot vanskelig for å forstå grunnlaget for setningen; ”Dette faktum må ikke etterlate et bilde av ubekymret og sammenhengende lønnsom vekst”. Uansett, tallenes tale viser at på tross av toll på 2 % har lakseeksporten eksplodert. Dette viser trolig at om tollen hadde vært 0 slik den ville vært dersom vi hadde blitt medlemmer i 1994, ville ikke salgshallene vært bedre. Dette kan enkelt vises ved at det ikke finnes noe lakseberg, og at prisene mer eller mindre kontinuerlig har økt.

39. SIDE 24: Foss skriver om lakseavtalen – som i realiteten er et spesialtilfelle av antidumping-reglene. Episoden illustrerer hvor mange muligheter Norge har utenfor EU til å påvirke EU i sine valg. En slik konklusjon trekker imidlertid ikke Foss.

40. SIDE 25: Hygieneregler. Dette synes å ha en utelukkende positiv effekt på norsk fiskeeksport, i og med at alternativet var EU-kontrollører i alle produsentsteder for fisk samtidig som norske bedrifter uansett måtte ha produsert en vare som var minst like så god som EUs matvarelov tilsa. Det kan kanskje tilføyes at på tross av at grensekontrollen er fjernet mht. veterinære kontroller er dette ikke ensbetydende med at grensekontrollen ikke finnes. Det gjør den fordi tollregimet forutsetter grensekontroll. Dette ville vært annerledes ved fullt medlemskap.

41. De fire frihetene: Her er det en unøyaktighet. De fire friheter er ikke som Foss skriver, ”fri etablering, retten til fritt å kunne finne arbeid, fri kapitalbevegelse og fri sirkulasjon av varer” men fri flyt av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft.

42. Jeg deler Foss’ syn om at de fire friheter gjelder fullt ut med unntak av retten til kjøp av eierandeler til fiskefartøy. Det kunne med fordel ha vært gitt en konkret omtale av hva unntaket består i.

43. SIDE 26: Jeg er enig i Foss’ kritikk av norske myndigheter i saken om kjøp og salg av oppdrettskonsesjoner. Det norske standpunktet er uholdbart.

44. SIDE 27: Foss’ *kontrafaktiske historieskrivning*: Hva ville ha skjedd om Norge var blitt med i EU i 1995? Han behandler hhv. spørsmålet om fiske og fangst og tilvirkingsindustrien. Foss legger til grunn en overdreven optimisme mht. Norges evt. muligheter for innflytelse ved et evt. medlemskap. Det samme gjelder forestillingen om at bestandsuttaket ville blitt ett og det samme om Norge var med i EU eller ikke. I motsetning til EU legger Norge ICES anbefalinger ganske så slavisk til grunn.

45. Relativ stabilitet: Det er korrekt at prinsippet er nedfelt i ”managementresolusjonen”. Imidlertid er dette kun et regelverk i en overgangsperiode. Det er ingen garanti for at dette er evigvarende, på tross av at Foss hevder det motsatte. Prinsippet er satt under press når EU nå kommer til å foreslå innføringen av fritt omsettelige kvoter (ITQ). Dersom det var slik Foss hevder ville prinsippet måttet ha vært nedfelt i traktatgrunnlaget, hhv. enten tiltredelsestraktaten for Norge i 1994 eller det måtte ha stått i EU-traktaten eller Traktaten om EUs funksjonsmåte. Det gjør det ikke.

46. Foss hevder at de norske andelene av de tilgjengelige fiskeslag ble ”tatt inn i selve Tiltredelsestraktaten”. Dette er feil. Tiltredelsestraktaten inneholder kun tre artikler. Ingen av disse nevner fiskekvoter.

47. Fiskekvoter er inntatt i et kapittel i Act of Accession, Loven om tiltredelse. Dette er ikke kvoter for Norge slik Foss synes å mene, men kvoter for ”the Union”. Denne Union – om og når det passer seg slik – tildeler andeler til Norge iht. managementresolusjonen (Nr 3760/92). Innholdet av det Norge får rett til å fiske er således fullt og helt overlatt til EU å bestemme.

48. Videre gjelder at tiltredelsesloven kun ga Norge overgangsordninger (som maksimalt løp for en 5 års periode). Altså er kvotene inntatt i deler og kapitler i loven som kun er av midlertidig natur. Overgangsordningene skal opphøre og med denne også de kvoter som er nedfelt i Artikkel 44 og 47.

49. Til alt overmål gjelder at tiltredelsesloven – som helt korrekt er en del av tiltredelsestraktaten – kan imidlertid endres av EU selv iht. Act of Accession Artikkel 7. I den grad dette kan skje ved kvalifisert flertall, er Norge uten veto.

50. Under enhver omstendighet; som det fremgår av artikkel 149 av Act of Accession – se paragraf 3 – kan Rådet med kvalifisert flertall endre på gjennomføringen av overgangsordningene.

51. Jeg deler Foss' syn på betydningen av fritt omsettelige kvoter, og at dette undergraver relativ stabilitet.

52. Jeg deler Foss' syn på de negative sider ved fri flyt av arbeidskraft. Forslag om allmenngjøring av tariffavtaler er et mulig mottrekk.

53. Side 28: Foss tar det standpunkt at rekeindustrien ville hatt det bedre med et norsk medlemskap i EU: ”betydelig lettere”. Han nevner en rekke andre elementer enn tollbarrierer som årsak til nedgangen i norsk industri, men konkluderer likevel med at et medlemskap ville hatt positiv effekt for næringen. Dette blir selvsagt gjettværk. Når man skal vurdere tilstanden må man imidlertid ha rettstilstanden utenfor EU klart for seg. Og den er ikke så svart som Foss synes å mene: For det første, selv om utgangspunktet er 12 % på skallreker og 20 % på pillede og bearbejdede reker, er det slik at tollene på skallreker til bearbejding i EU fullt ut er suspendert siden 2001. For det annet, Norge har oppnådd en preferansetoll på 7,5 % for all norsk rekeeksport – med unntak av at det gjelder en tollfri importkvote for fryste pillede reker. For det tredje, EU har fastsatt en autonom kvote på 7000 tonn der tollsatsen er 6 %. Tilstanden er derfor ikke så belastende som Foss synes å legge til grunn. Og holdepunkter fra bransjer som foredler fisk og som har 0 toll taler sitt klare språk; det er ikke lett for norske bedrifter å hevde seg i konkurransen internasjonalt pga. arbeidslønningene i Norge

54. Røkelaks: Dette er et stadig tilbakevendende tema. 13 % toll er begrunnelsen for at det er umulig å selge norsk røkelaks i utlandet. Vi – Norges fiskerihøgskoles prosjekt om tollbarrierer – gjorde noen enkle regnestykker på grunnlag av priser på laks. Danske kjøpere av laks som i 2005 kjøpte inn laks til i overkanten av kr. 20 kunne filetere denne og røyke den og selge den videre til kr. 120 pr. kg. Dette gir en svært solid margin. Ved røyking i Norge og med salgpris på kr. 120 betales en toll på kr. 15,60. Antar vi at denne tollene betales fullt ut av norske eksportører vil dette likevel gi en meget solid margin. Det er derfor trolig helt andre årsaker til at Norge i liten grad selger røkelaks i utlandet. Dette bør undersøkes nærmere.

55. Side 29: Lik adgang til å motta leveranser fra norske fiskefartøy: Dette er en ordning allerede i dag iht. Protokoll 9 artikkel 5. Det er fri landing av norsk fisk i utlandet til hvilken som helst kjøper. For det annet er det fri adgang for en hvilken som helst EØS-borger til å etablere seg i Norge og her kjøpe fisk.

III. En oppsummerende konklusjon

56. Formelt plukk (1): Foss omtaler antidumping tiltak (s. 22-23). Dette omtales som et problem som kun gjelder *ulovlig statsstøtte*. Det er ikke tilfelle. Hovedproblemet gjelder utlignende toll (countervailing duty) som anvendes mot private eksportører og ikke mot land. Dvs. eksportører som selger fisk under vanlig markedspris, for eksempel slik den fremkommer på hjemmemarkedet.

57. Formelt plukk (2): Det er en merkelig notebruk. I note 10 står, se fotnote 5. I fotnote 5 står; se note 3. I note 3 står St.prp. nr. 90 (1980-81). I fotnote 7 står; se fotnote 3. Teksten som fotnote 7 relaterer seg til gjelder brevvekslingen 2. mai 1992, mens note 3 refererer til et dokument som ble satt opp 11 år tidligere. Hvordan kan et slikt dokument – ha slik *claire voiance* at det kunne prediktere hva som skulle komme til å skje 11 år senere?

58. Generelt (1) må sies av mye av stoffet gjelder forhold som ikke verken direkte eller indirekte berører EØS. Det er svært mye selvfølgeligheter. Det er først side 15 at Foss starter sin fremstilling av EØS-avtalen, som heller merkelig får knapt 1,5 spalter, før han tar fatt på andre ting (WTO) for så igjen side 18 å konsentrere seg om EØS.

59. Generelt (2): Og selv om Foss betegner det han gjør som analyser, og rapporten omtales som betenkning, er det en tilsnikelse: Dette er først og fremst prosatekst av typen erindringer og meningsytringer på grunnlag av spekulasjoner. Her er ingen dyptpløyende analyser av primærkilder, ei heller forsøk på å trenge ned i sekundærkilder, for eksempel doktorgradsavhandlingen til Robin R. Churchill,⁷ og en lang rekke andre analyser av EU-retten.⁸ Da mandatet for Foss' utredning ikke er referert i betenkningen vites ikke om det svaret som her er gitt er finsiktet mot å oppfylle formålet.

60. Men uansett: Foss må antas å ha et oppdrag som ligger innen Europautredningens mandat: Det dreier seg derfor om et arbeid som skal være "forskningsbasert", og munne ut i en "grundig og bredest mulig gjennomgang av EØS-avtalen og konsekvensene av avtalen". Det skal særlig legges vekt på å vurdere betydningen av utviklingen i EU og EØS etter inngåelsen av EØS-avtalen. Det kan vanskelig sies at Foss' arbeid er forskningsbasert.

61. Generelt (3): Det er ingen alvorlige forsøk på å finne fatt i hva som fungerer godt og hva som fungerer mindre godt ved EØS. Det er en spissrotgang mellom tro og tvil. Foss sier: Sildenæringen ville gått strålende hadde det ikke vært for tollene. Dette utsagn – lik mange andre utsagn er fullstendig tatt ut i fra løse lufta. Det er ikke gjort forsøk på undersøkelse, analyse eller dokumentasjon. Europautredningen kan virkelig ikke tro at jobben med fiskerisegmentet er tilendebrakt med denne teksten!

62. Generelt (4): Mange steder er det ikke poengtert hva de illustrasjoner som fremkommer egentlig viser. Er dette eksempel på at EØS-avtalen er god, virker tilfredsstillende etc? Man får beskrevet en hendelse, men Foss viser ikke hva det skal bety for vår forestilling om EØS gir en god løsning eller ikke. Og det savnes en gjennomgang av hva som kan forbedres. Kan dette skje innen rammen av EØS? Eller må en forkaste hele konseptet og velge enten fullt medlemskap i EU eller en frihandelsløsning?

63. Generelt (5): Sammenhengen mellom tollsatser og salgssuksess er høyst usikker. Foss bidrar ikke til å oppklare sammenhengene. For eksempel reker som Foss bruker en god del spalteplass på: Ingen som leser Foss kan sitte igjen med et annet inntrykk enn at det er tollene som er problemet. Dette er gjennomgangstonen i hele arbeidet.

⁷ R.R.Churchill. EEC Fisheries Law (Martinus Nijhoff Publishers 1987).

⁸ Se for eksempel Peter Ørebeck, The Fisheries Issues of the 2004 Second European Union Accession Treaty: a comparison with the 1994 First Accession Treaty (Int'journal of Marine & Coastal law vol. 19, 2004) p. 93-142.

64. For å ta et eksempel: Rekeregimet i EU. På tross at Norge har preferansetoll sett i forhold til for eksempel Canada har dette land en større markedsandel for pillede reker enn Norge. Canada har med sin 20 % toll en andel av markedet i 2004 på 16 %. Norge har med sin toll på 7,5 % en markedsandel på 14 %.

65. Ikke ett eneste sted står det noe om at EU opererer stort sett med autonome satser på import av fisk rett og slett fordi de har en stor underdekning. Tollsatsene som EU har fastsatt i sine bindingslister er satt ut av kraft “It was said that customs duties are payable on most fishery products ‘in principle’. This is because there are so many exceptions that the application of the CCT,⁹ so far from being the general rule, has in practice become the exception.”¹⁰ Og fortsetter Churchill: “custom duties are in many cases suspended, totally or partially, on a permanent or a seasonal basis, because catches by Community fishing vessels are inadequate for the needs of consumers and processors in the Community.”¹¹

66. Ikke noe sted står det at den viktigste grunnen til at EU opererer med toll på import er at toll-inntektene går direkte i EUs kasse og er det absolutt viktigste finansielle grunnlag for EUs eksistens. Skatteinntekten for øvrig tilfaller medlemsstatene og bidraget fra disse land betegnes som medlemsavgift.

67. Generelt (6): Ikke noe sted står det at det avgjørende mht. medlemskap versus EØS-avtale er det at mens Norge i det siste tilfelle beholder full jurisdiksjonskompetanse over fiskeressurser, er det EU som har denne kompetanse ved medlemskap. Dvs. reguleringskompetansen som måtte dryppe på Norge, nedfeller seg i evt. delegasjon av myndighet fra EU.

68. Generelt (7): Det er heller ikke nevnt med et ord at Norges suverene stilling i det internasjonale samfunn av stater opphører ved medlemskapet. Hvis vi ble medlem av EU er det EU som forhandler om fiskeressurser med Russland, Færøyene og Island. Med den dynamiske utvikling som vi er vitne til i EU – der EU etter Lisboa-traktaten har overtatt 62 nye kompetanser fra medlemsstatene – og det forhold at all utenrikskompetanse tilhører EU på felt der EU internt har eksklusiv kompetanse, vil vi nok oppleve at det vil være EU som kommer til å sitte i Arktisk Råd sammen med Canada, USA, Danmark/Grønland og Russland, i stedet for Norge, Sverige og Finland.

⁹ Common Customary Tariff.

¹⁰ R.R.Churchill. EEC Fisheries Law (Martinus Nijhoff Publishers 1987) s. 262.

¹¹ R.R. Churchill. s. 262.